

Kent ve Felsefe İlişkisi Üzerine

Özet

Kentin bağrından çıkan felsefi düşünce, hayata, olan-bitene, varolana, dünyaya yönelik farklı bir bakışı ifade etmektedir. Kent, sadece felsefeye değil, insani olan her şeye zemin oluşturmaktadır. Kent kavramı, kentin ne olduğu üzerine oldukça geniş bir “literatür” bulunmaktadır. Ancak kent ve felsefe ilişkisi üzerine, bu yazıda, farklı bir düşünme gerçekleştirilmektedir.

Felsefi düşüncenin kent yaşamına ait olduğu zaten bilinmektedir. Felsefi düşüncenin olgunlaşması için, kültürün olgunluk düzeyine ulaşması gerekmektedir. Kültürün en önemli taşıyıcısı da dildir. Dil sanatla –özellikle şiirle-, dinle, politikayla yoğrulmuş belirli bir olgunluğa ulaşır; bu olgunluğun kendini gösterdiği en üst düzey, felsefi düşünmedir. Felsefe dilin, konuşmanın ve yazının, ulaşabileceği en olgun düzeydir. Dil felsefeyi, felsefi düşüncüyü taşıyan yegane unsurdur. Felsefenin dili de kültürle ve kültürün şekillendiği temel mekân olan kentle ve kentte bu olgunlaşmayı gerçekleştirir. Kent, felsefi düşüncenin kendine bir yaşam ve ifade alanı bulduğu yerdir. Felsefe hem kentle ilişkisinde sanatla, dinle, politikayla zenginleşerek hem de bütün bu alanlar üzerine bir düşünme etkinliği olarak kendini kentte ortaya koymuştur. Felsefe kentin çocuğudur. Kültürün kendini ifade ettiği en iyi yer olan kent felsefenin de doğup şekillenmesine zemin oluşturmuştur. Bu nedenle kent üzerine düşünmek ve kent üzerine felsefi bir bakış ortaya koymak için böyle bir yazı kaleme alınmıştır.

Anahtar Sözcükler

Dil, Din, Felsefe, Kent, Mekân, Politika, Sanat.

Giriş

Felsefi düşüncenin kentte ve kentle birlikte kendine bir kök bulmasından hareketle felsefenin “kentın çocuğu” olduğu söylenebilir. Felsefenin kentle olan bağı bu yüzden önemlidir. Felsefi düşüncenin kent yaşamıyla iç içe geçtiği yerlerde demokrasi bilinci de gelişmiştir. Kenti yönetenler durup yaptıkları iş üzerine düşünmeye başladıklarında, filozofların söylediklerinin önemini de kavramaya başlamışlardır. Felsefi bakışın dünyaya, olan-bitene felsefe gözüyle bakmanın açtığı ufuk politikacılar, kentın yöneticilerine yol göstermiş; daha iyi, daha adil bir yönetimin nasıl olması gerektiği konusunda farklı değerlendirmelerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Felsefeciler, kentın yapısı, antik ve modern kent bilincinin karşılaştırılması, çağımızdaki kent sorunları ve buna bağlı olarak başka birçok sorun üzerinde durmuşlardır. Kent üzerine felsefi bakışın açmış olduğu ufukla filozofun kent ile diyalogunun kentın sesini duyarak, kentle konuşarak yol aldığını belirtmek gerekmektedir. Bu bağlamda kentın ruhuna uygun bir kentleşmenin/kentleşmenin, buna bağlı olarak şekillenecek bir yaşam biçiminin özlü düşünmenin yolunu açacağını ve farklı kesimlerden insanların ufuklarının kaynaşmasına katkı sağlayacağını ifade etmek doğru olacaktır. Öte yandan, çarpık kentleşme, kentsel dönüşüm, bu dönüşümle birlikte yaşanan görüntü kirliliği, alt yapı sorunları, mimarideki estetik yoksunluğu insan dünyasını olumsuz etkilemektedir. Bu sorunlarla nasıl hesaplaşılabileceğinin imkanlarının ortaya konması gerekmektedir.

Bu konulara duyarlı insanlar olarak felsefeciler hep bu sorunları ele alıp tartışmışlardır. Kenti yönetenlerin yapması gereken, felsefecilerin yaptığı değerlendirmelerden yararlanıp, sorunlar üzerine etkili bir şekilde gitmeleridir. Çünkü felsefeci politikacı değildir; ancak politikaya da ilgisiz değildir. Filozof politikaya dışarıdan bakmanın avantajlarıyla sorunlar üzerinde düşünüp fikirler beyan eder. Bu akademisyenin de tutumudur aynı zamanda. Ancak sorunun köklü çözümü pratik-eylemsel bir tavır ve çaba ile mümkündür.

Felsefe kentın çocuğu olmakla, kente olan “borcunu”, kent ve kentın yönetimi üzerine düşünerek ödeyebilir. Kent ve kentın yönetimi üzerine düşünmek dil aracılığıyla mümkündür. Dolayısıyla felsefeci, her şeyden önce sözcükleri işleyerek, ilmek ilmek dokuyarak düşüncesini ortaya koymalıdır.

Kent ve Felsefe İlişkisi

Kent hem çevresel ve mimari bir düşünmeye, hem hukuksal ve politik bir düşünmeye, hem de sanatsal bir düşünmeye zemin olmuştur. Bu nedenle “kent nedir?” sorusu bütün bu konular üzerine düşünmeyi de gerektirir. Bu konular üzerinde düşünmek de bu konuların felsefe ile ilişkisini ortaya koymak demektir.

Farklı kültürlere ait olan insanların alış-veriş yapmak için bir araya gelmesiyle oluşturdukları bölgelerde kurulan kentler, zamanla bu farklılıkların zenginleştirdiği mekânlar olmuşlardır. Bu zenginlik ile dil işlenmiş ve yazılı kültürle birlikte hayatın akışında önemli bir yer tutmuştur. Ticari anlaşmalar, sözleşmeler, ahlaksal alan ve hukuksal zemin sadece sözlü ilkelere dayalı kalmamıştır. Yazıyla birlikte yazılı

belgelere geçen anlaşmalar ve sözleşmeler olmuştur. Yazı, dilin inşasında ve gelişmesinde ayrı bir yerde durmaktadır. Yazıyla birlikte hem sanatsal hem ahlaksal hem de hukuksal kavramların üretildiği görülmektedir. Daha doğru bir deyişle, sözlü kültürde varolan kavramların zenginleşmesi ve geliş(tiril)mesi yazılı kültür aracılığıyla mümkün olmuştur. Öte yandan, sanatın gelişmesiyle birlikte, artık sanat eserleri kentsel yaşamın vazgeçilmez ögesi haline gelmiştir. Dinsel ritüellerin, sanatsal faaliyetlerin yapıldığı mekânlar kentler olmuştur. Çünkü kentler dinsel törenlerin yapıldığı tapınakların, yani dinsel mekânların geliştiği yerlerde kurulmuş ve böylece farklı bir yaşam alanı inşa edilmeye başlanmıştır. Hem sanatsal hem de zanaatsal üretim dinsel düşünceden de etkilenecek gelişmiştir. Tanrıları temsil eden heykeller, mermer sütunlar tapınaklarda ve kentlerin sokaklarında boy gösterir olmuştur. Kentlerdeki düzenlenişi veya düzeni belirleyen şey daha çok dinsel inançlardır. Ancak politikanın keşfedilmesiyle birlikte dinsel yönelimin dışında da bir bakışın şekillendiğini ve yavaş yavaş politik hayatın dinsel hayattan bağımsız bir alan olarak algılandığı görülmektedir. Din yine belirleyici unsurdur, ancak politika kişilerin, yani vatandaşların yetiştirilmesinde ve kamusal alanın düzenlenmesinde özerk bir yere sahip olmaya başlamıştır. Eski Yunan'da din, toplumsal yaşamın bütün alanlarını kapsamaktaydı. Öyle ki, bir yurttaş tanımlayan temel niteliklerden birisi, onun polis dinine sahip olmasıydı. Uygarlığın simgesi olan polis kutsal bir niteliği vardı; o, Tanrıların Yunanlılara bağışladığı çok değerli bir armağan olarak kabul ediliyordu. Bu bakımdan polis düzenini bozmak, Tanrılara karşı gelmekle eş anlamlıydı.

Böylece kentler dinsel ve sanatsal üretimin mekânı olmuşlardır. Hem din hem de sanat dilin gelişmesine katkı sunmuştur; aynı zamanda dil aracılığı ile kendilerinin geliştiği de görülmektedir. Sadece kavramsal dil değil, imgesel ve simgesel dil de gelişmiştir. Din ve sanatın daha çok imgesel ve simgesel bir dil kullandıkları bilinmektedir. Dilin gelişmesi düşünsel yaşamın gelişmesini de sağlamıştır. Dilin gelişmesine etki eden bir diğer unsur politikadır. Kentler politik hayatın da mekânı olmuştur. Kentlerin veya birkaç kentten oluşan birliklerin yönetimi söz konusu olduğunda gerek yöneticiler gerekse bu yönetimi konu edinen düşünürler/filozoflar çeşitli düşünceler ortaya koymuşlar ve böylece felsefenin gelişmesi mümkün olmuştur. Bir felsefe kavramı olan arkhe/ilke aynı zamanda baş olma, ilk olma, yönetme, yani arkheon ile ilgilidir. Arkheon fiili hem bir başlangıca vurgu yapar hem de yönetmek anlamı vardır. Dolayısıyla ilk filozoflar olan'ı yöneten bir ilke aramışlar ve bu ilke de farklı filozoflarda farklı anlamlarda kullanılmıştır. Ancak bu düşünce sadece olan'ı yöneten bir ilke olarak arkhe ile kurulan bir bağ olarak kalmamış, fakat kentin, sitenin, devletin yönetimini de içine alan bir kavramsallaştırma yapılmıştır. Öte yandan, arkhe ile bağlantılı bir kavram olan Arkhon, klan şefi, en yüksek devlet yöneticisi, yüksek devlet görevlisi gibi anlamlara gelmekteydi..

Kent, her şeyden önce, düşüncenin aktığı, sadece mal alışverişinin yapıldığı değil, sözcük alışverişinin de yapıldığı bir mekândır. Sözcükler bizim nesnelere, olan-biteni, hayatı alımlayışımızın işaretleridir. Çünkü dünyayla bağımız sözcükler aracılığıyla, yani dille olur. Sözcüklerle, yani dil aracılığıyla kurduğumuz bu bağla birbirimizle olan ilişkimizi şekillendiriyoruz. Kentler bizim ilişkimizin düzenlendiği bir mekân aynı zamanda. Bu ilişki düzenlenmesiyle birbirimizle olan sınırlanmışlığımız da ortaya çıkmaktadır. Kentte yaşayanları bir arada tutabilmek, birbirimizle ilişkilerimizi

düzenlemek için şekillenen hayat politikanın icadıyla kendine başka bir zemin bulmuştur. Politika ile ilişkisinde kenti ele aldığımızda polis ile bağlantılı olarak düşünmek faydalı olacaktır. Bu bağlamda, polis'i kent devleti olarak yorumlamak doğru olmaz. Çünkü kent devleti Eski Yunan'dan önce de var olan bir kurumsal yapıdır. Kent devletleri geçici bir özellik göstermişlerdir. Oysa polis, Eski Yunan'da yetkin bir siyasal tutum olarak görülmesi nedeniyle kalıcı hale dönüşmüş ve uzun süre devam etmiştir. Polis, tarihte görülen diğer kent devletlerinden sosyal, ekonomik ve siyasal yapısıyla ve buna bağlı olarak oluşan düşünsel değerlendirmeler ile ayrılır. İlk dönemlerde polis sözcüğü, yalnızca “yüksek kent” veya “tepedeki kent” için kullanılmaktaydı. Zamanla polis'in, ilk önce tüm kenti, sonra da “devlet”i kapsayan bir anlam kazandığı görülür. Polis genellikle bir, ender olarak da birkaç kent ile bunların çevresindeki kırsal bölgeyi, yani köylerden oluşan bir alanı kapsamaktaydı. Politika polisten türeyen bir sözcük olarak kentin yönetimini dile getirmek için kullanılmıştır. Politika sadece bizim birbirimizle olan ilişkimizde ortaya çıkan ve ilişkilerimizi düzenleyen bir sözcük değildir. Aynı zamanda hukuksal ve mekânsal bir düzenlemeyi de dile getirmektedir. Politika ile biz toplumsal hayatın her alanına ekleniyoruz. Ekonomik yaşantımız, mimari düzenlemeler, iş hayatımız, toprağın bölüşülmesi, işlenmesi, ticari hayatın düzenlenmesi, anlaşmazlıkların giderilmesi, suç ve ceza ilişkilerinin düzenlenmesi, politik olanın sağlıklı bir şekilde inşa edilmesiyle ilişkilidir. Yani politika bizim dünya ile kurduğumuz bağın pratik hayatımızda, eylem alanında hayat bulmasıdır.

Öte yandan, Yunanlılar için yasa, polis düzenini diğer toplumların örgütleniş biçimlerinden ayıran önemli bir öğeydi. Polis ile özdeşleşmiş, kaynaşmış olan yasa, Yunanlı'yı barbardan farklı kılmakta ve onun özgürlüğünü vurgulamaktaydı. Bu bağlamda, Platon'da yasa koyucunun ancak akıl aracılığıyla toplumun gereksinimlerine uygun bir kurallar bütünü getirebileceği görülür. Yasa koyucu doğru, adil ve iyinin neliğini kavramış kişi olarak, düşüncelerini eyleme döken filozoftur. Yasa herhangi bir sınıfın değil, tüm toplumun mutluluğu ile ilgilenecekse, filozof daha iyi bir yaşam sürecekken, düşkün bir yaşam sürmeye zorlanmalı ve devleti yönetmelidir. Yasa koyucuyu, kovani yöneten kraliçe arıya benzeten Platon, onun, başkalarından daha iyi bir eğitim almış olduğunu ve bu nedenle de her iki yaşam biçimine de başkalarından daha iyi ayak uydurabileceğini söyler. Bu yüzden bulutlardan yere inmeli ve kaçınılmaz bir zorunlulukla devletin yönetiminde görev almalıdır (Platon 2000: 519 c - 521 b).

Platon'a baktığımızda, onun, yasama alanında yazılı ve yazılı olmayan yasa arasındaki geleneksel ayrımı izlediğini görmekteyiz. Platon'a gelinceye kadar Yunan dünyasında bir aile hukuku olan *themis* geçerliydi. Burada gücü elinde bulunduran aile reisiydi. *Themis*'ten başka aileler arası hukukta söz konusu olan *dike* vardı. Aileler topluluğunun oluşturduğu polis'te ise *dike* yerini *nomos*'a bırakmıştır. Platon “akıl” (*nous*) ile “yasa” (*nomos*) sözcüklerinin etimolojik olarak ilişkili olduğunu belirtir (Platon 1998: 714 a, 957 c). *Nomos* herkes için geçerli, ortak bir yasa demektir. Burada kurallar laik bir temele dayalıdır; tanrısal kökenli olmayan yazılı yasalar söz konusudur. Her yurttaş bu yasaları okuyup öğrenmek zorundadır. Ona göre yasa yaşamın her alanını düzenlemelidir; ama önemsiz konularda da yasa çıkarıp temel yasaların küçümsenmesine yol açmak zararlıdır (Platon 1998: 788 b5 ve devamı; 1999: 425 b5 ve devamı). Adaletsizlik yapmadan tek başına yönetecek bir insan bulmanın olanaksız olduğunu düşünen Platon için, yasaların konması zorunludur. *Nomos* yerleştikten sonra,

dike devletin yasası olmaktan çıkar ve erene ait bir güç veya adalet anlamını taşımaya başlar. *Themis* çok eski zamanlara ait olarak kalır; tanrısal bir kaynağa bağlıdır. Ancak sonradan, din eleştiri konusu olmaya başladığı için, bu tanrısal kaynağından kopmuştur.

Kentin bir tarihi vardır aynı zamanda. Her kent bir geçmişi şimdiye taşır. Bu geçmiş hem bir olaylar bütünü hem de dilin kentle, kent içinde(ki) serüvenidir. Kentin mekânı zamanla değişir. Kent değişim ve gelişim sürecinde bir mekândan bir mekâna akar. Bir yandan mekânın bir genişlemesi söz konusuysen, diğer yandan mekânın değişmesi söz konusudur: değişen ve genişleyen bir mekân... Aslında mekânla birlikte insanlar da değişir. Eski binaların yerine yenileri yapılır, hep yeni tarz(lar)ı getiren bir süreçtir bu. Yeni bakışlar eskilerle birlikte gider. Kimi zaman eskiler yeniler karşısında yenilir, kimi zaman da bütün heybetiyle kenti doldurur. Ama kent geçmişten gelen yapıları ve birikimiyle bugüne bir şeyler söyler. Seslenir, sesini duyan birileri çıkar diye hep konuşur. Bu sesleniş sessizlikteki bir ses gibidir; kulak kesilmek gerekir. Kenti duymak, kenti anlamak için onun sesine kulak vermek gerekmektedir. Kent hep dil ile varolan, dil aracılığıyla konuşan, aynı zamanda dili kuran asli mekândır. Kent bir toprak üzerinde şekillenir; toprak kentin zeminidir, aynı zamanda bize kaynak üreten de topraktır; kenti inşa ettiğimiz, kurduğumuz yer topraktır. Toprak ile teması, insanın kendini, kendisi ile birlikte kenti kurmasında önemli bir unsurdur. Bu teması kesen beton duvarlardan kurtulmak ve toprakla bütünleşen kentle yeniden bağ kurabilmek insanın elindedir. Beton duvarlar, insanın kent ile bağı ve kentin sesine kulak kesilmesini engellemektedir. Sadece beton duvarlar değil, teknolojik gelişmeye bağlı olarak yaşanan diğer değişiklikler de bu bağın kopmasına etki etmektedir. Böylece insan bu etkiye açık kalmaktan bir türlü uzak duramamaktadır. Bu yüzden insan, çağın sorunlarıyla boğulmaktan ve kendisiyle ve başka insanlarla bağının kopmasından kaynaklanan sorunlar yüzünden, olan-biten üzerine düşünmeyi unutmaya doğru bir yönelim içine girmektedir. Bu durumdan kurtulmanın yolu insanın içinde kendini gerçekleştirdiği mekânın, yani kentin sesine uygun bir yaşamı benimsemektir. Kentin sesine kulak veren insan ancak içinde bulunduğu koşulları dönüştürebilir. Kentin sesini duymak, kentin tarihinin, tarihselliği içinde insani mirasın sahiplenilmesi demektir. Bu sahiplenme insanın kendine yabancılaşmasını engelleyecektir. Zira kentin seslenişine uygun olmayan bir kentleşme insanı kendine uzaklaştırmakta ve insanın ruhunu teslim almaktadır. Bu ise insanın kendine yabancılaşması demektir. Felsefe, işte bu noktada, insanın -kendi tarihselliği içinde- kentin tarihselliğine sahip çıkmasına katkı sağlar. Felsefe sorunları aşabilmemiz ve çözüm yolları bulabilmemiz konusunda bize bir temel sağlar.

Öte yandan, yukarıda söylenenlerden hareketle, kentin dilin bir mekânı olduğunu söyleyebiliriz. Dilin mekânından söz edebileceğimiz gibi, mekânın dilinden de söz edebiliriz. Dil bir mekânda var olur. Aynı zamanda mekânın/mekânların da bir dili vardır. Her mekân bir ses, bir sesleniştir. Mekânın sesi bizim düşünmemizin belirleyici unsurudur. Mekânın seslenişine uygun bir yaşama biçimi geliştirmedikçe insan huzursuz kalır. Böyle bir durumda insan mekân içinde boğulur, sıkılır, özüne aykırı bir yaşamı gerçekleştirir. Mekânsız zaman da olmaz; çünkü insanın zamansallığı mekânsallığı içinde gerçekleşir. İnsanın özüne uygun bir mekânı gerçekleştirememesi ya da özüne uygun bir mekânda varolmaması kendine yabancılaşması demektir. Bu uygunluk ancak mekânın diline uygun bir yaşamla mümkün olur. Bu nedenle insanlar

bir mekânı oluşturan kent ile uyum içinde yaşamak durumundadırlar. Kentlerin dokusuna verilen her zarar, kentlerin insanı ve insan dünyasını olumsuz yönde etkiler. Kentleri kendi amaçlarımız doğrultusunda bilinçsizce bir biçimlendirmenin bize etkisi fazlasıyla olumsuz olacaktır. Artık tarihsel ardalanı ihmal ederek sadece günlük ihtiyaçlarımız doğrultusunda atacağımız her adım kente karşı sağırlaşma yönünde bir girişim olacaktır. Duymayan kulak, uygun bir sözü veya dili de bulamaz. Oysa kent, dilin mekânıdır aynı zamanda. Bu nedenle, dilin kendini var ettiği bir yer olarak kent, farklı kurumsallaşmalarla birlikte insan için temel bir mekân olmuştur.

Kentin her zaman bir merkezi ve bu merkezin çevresinde şekillenen bir yapısı olmuştur. Bu merkez her zaman dinsel bir alan çevresinde şekillenir. Bu dinsel alanın yanında insanların sohbet edebildiği ve alış-verişin yapıldığı bir başka mekân olmuştur. Böylece kent, kamusal hayatın düzenlenmesiyle birlikte insan için temel bir mekân özelliği kazanmıştır. Kentteki örgütleniş ise yaşam üzerine düşünme, daha ziyade politika, yani kentin veya devletin yönetimi söz konusu olduğunda gerçekleşir. Çünkü yönetimdeki sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik çabalar bir düşünsel pratiği gerektirmektedir. En iyi yönetim biçiminin ne olduğu üzerine bir düşünme eğitim üzerine düşünmeyi de beraberinde getirir. Çünkü devleti iyi idare edecek yöneticilerin yetişmesi iyi bir eğitimi şart koşar. Bu eğitimin nasıl olacağı üzerine düşünme işini filozoflar gerçekleştirmişlerdir. Bu konuda Platon ayrı bir yerde durur. Erdemli vatandaşlar ve yöneticiler yetiştirme işi üzerine bir düşünme beraberinde devletin yönetiminin nasıl olacağı konusu üzerine düşünmeyi de getirir. Kenti yönetecek idareciler kentin düzenlenmesini, toplumsal ve ekonomik hayatın nasıl olacağını, sanatın ve dinin hayat içindeki yerinin ne olacağını belirleme gücünü de ellerinde bulundururlar. Kent hangi ilkelere hareketle yönetilecektir? Bu sorunun cevabı, aynı zamanda kentin nasıl bir yönetiminin olacağıyla da ilgilidir. Kentteki ilişkiler ve dengeler temel sorun olmaktadır. Bu dengeler nasıl sağlanacak ve korunacaktır? Bu bir yönetim ve yönetme sorunudur. Bu sorun da politikanın alanına aittir.

Kent üzerine, kentin yönetimi üzerine düşünmek demek, aynı zamanda devlet üzerine düşünmeyi de gerektirir. Çünkü kentler devletin küçük bir modeli gibidirler. Kentlerdeki sorunlar devletin sorunlarından bağımsız değildir. Kentlerdeki kurumsal örgütlenme devletin kurumsal örgütlenmesine benzemektedir. Güvenlik, hukuksal ve politik sorunlar, mimari düzenlemeler, sağlık konusu vs. bunlar kentlerde yaşayan insanları ilgilendiren sorunlardır. Bu sorunlar, bir yönetme/yönetim konusunu oluşturmaktadırlar. Bu sorunlar üzerine düşünmek, kentin ne olduğu sorusu bağlamında kent üzerine düşündürmektedir. Kentin ne olduğu sorusu ise kenti bir bütün olarak ele almayı gerektirmektedir. Kente baktığımızda ister mimari, ister hukuksal, ister politik, ister dinsel, isterse de sanatsal açıdan yapılacak bütün açıklamaların keşiştiği bir tek nokta vardır: o da, dildir. Dil mekânın, yani bir mekân olarak kentin zeminini oluşturmaktadır.

Sonuç

Görüldüğü üzere, kentin ekonomik, hukuksal, politik, dinsel ve sanatsal serüveninin bizi getirdiği noktada dil üzerine düşünmek kaçınılmazdır. Çünkü bütün bu alanlar ile bu alanlara ilişkin kavramların ve bu alanlarda(n) doğan sorunlarla hesaplaşmanın temel taşıyıcısı dildir. Kentin gelişim serüveni içinde doğan yeni

sorunlarla hesaplaşma hep yeni sözcüklerin üretilmesini sağlamış ve böylece dil işlenip gelişmiş, toprak sürülüp ekilmiş ve felsefenin, felsefi düşüncenin gelişip yeşermesi için uygun zemin ortaya çıkmıştır. Felsefe bütün bu sorunlarla birlikte insanın dünyayla ilişkisi üzerine bir düşünmeyle dilin en üst düzeyde kullanıldığı bir etkinlik olarak görünmüştür. Öte yandan, kentsel yaşam içindeki değişmelere en önemli etkiyi başka kentlerden gelen insanların yaşam biçimleri, kültürleri ve bütün bunların taşıyıcısı olan dil, yani sözcük alış verişleri olmuştur. Kentleri sözcük alış verişinin yapıldığı ve dilin zenginleştiği bir mekân olarak ele alarak, düşünmenin nasıl zenginleştiğine dair de bir açıklama yapılabilir. Dilin gelişmesi beraberinde düşünsel hayatı da etkilemiş ve geliştirmiştir. Böylece felsefi düşünce doğmuş ve insanın bütün tarihsel mirası üzerin(d)e gelişmiş ve bu miras üzerine bir düşünme faaliyeti olarak insan dünyasında görünür olmuştur. Felsefi düşünce, kentin, kentsel yaşamın insana bir mirası, aynı zamanda insani bir mirastır –insanın insana insani mirasıdır.

On Relation Between City and Philosophy

Abstract

Philosophical thought, which emerges from the heart of city, refers to a distinct outlook on life, the things that are experienced, the things that exist and the world. City does not only pave the way for philosophy but also for everything that is humane. A considerably broad “literature” is present on the concept of city and what city is. However, in this article, a different conception is achieved on relationship between city and philosophy.

It is already known that philosophical thought belongs to city life. Culture should reach a level of maturity when philosophical thought to become mature. The most significant carrier of culture is language. Language achieves a certain maturity by molding it with poetry in particular and with religion and politics; the highest level where this maturity manifests itself is philosophical thinking. Philosophy is the most mature level which language, speaking and writing can achieve. Language is the sole element that carries philosophy and philosophical thought. So, language of philosophy realizes this maturity in city and with culture and city which is the main place where culture is shaped. City is the place where philosophical thought finds itself a sphere of life and expression. Philosophy revealed itself in city in its relationship with city by enriching with art, religion and politics and also as an activity of thinking on all these areas. Philosophy is the child of city. City, which is the best place where culture expresses itself, also paved the way for birth and shaping of philosophy. Therefore, such an article has been penned for contemplating on city and putting forward a philosophical perspective on city.

When it comes to relationship between city and philosophy, one should settle with the following questions: What kind of contributions can philosophy and philosophical outlook provide for organizing architecture of cities or urban planning? How was the impact of cities on relationship between state and citizens? What sort of perspective can be put forward regarding city? How can political life in city be handled? Can we talk about an urban policy? What kind of a relationship can be established between city and art? How are relationships between city members organized? What should we understand from history of city? What can be said on connection between religious life and urban life? What is the importance of city when it comes to law.

As it is seen, contemplating on language is inevitable at this point where economic, legal, political, religious and artistic adventures of city have brought us. Because, the primary carrier for all these fields, concepts that are related to these fields and settling with problems created in these fields is language. Settling with new problems that occur within city’s adventure of development always ensured generating new words and thus language was treated and developed, soil was plowed and cultivated and a suitable foundation for developing and blossoming philosophy and philosophical thought emerged. Philosophy was regarded as an activity in which language is used at the highest level with contemplation on relationship of humans with the world along with all these problems. On the other hand, life styles and cultures of people who came from other cities and language, which is carrier of all these things, in other words exchange of words, had the most important impact on transformations in urban life. An explanation can also

be made on how thinking has been enriched by addressing cities as spaces where exchange of words is carried out and language gets enriched. Development of language also affected and improved intellectual life. Thus, philosophical thought was born, developed on all historical heritage of humanity and became visible in the world of humanity as an activity of contemplation on this heritage. Philosophical thought is a heritage of city and urban life to humanity and also a humane heritage – it is a humane heritage of humanity for humans.

Keywords

Art, City, Language, Philosophy, Politics, Religion, Space.

KAYNAKLAR

PLATON (1998) Yasalar I, Çev. Candan Şentuna-Saffet Babür, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

PLATON (1999) The Republic Books I-V, Trans. Paul Shorey, London: Loeb Classical Library.

PLATON (2000) The Republic Books VI-X, Trans. Paul Shorey, London: Loeb Classical Library.